

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.349

31 d'octubre del 2017

SUMARI

- 1 Isidor Marí Mayans ► Per la paraula viva, sempre
- 2 Albert Pla Nualart ► ¿La gramàtica de l'IEC catanyolitzada?
- 3 Josep Lacreu ► ¿Massa nombres?
- 4 Isabel Sucunza ► L'idioma és llibertat
- 5 Jusèp Loís Sans Socasau ► La protecció de l'occità a Catalunya
- 6 Laura Cortadellas ► Antologia del llenguatge empordanès
- 7 Mercè Espuny ► Brillo!
- 8 Rudolf Ortega ► Tots els dubtes. Paraules amb biografia (1)
- 9 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 10 Noms ► Revista de la Societat d'Onomàstica. Sumari del núm. 7 (2017)

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

OFERTA DE SUBSCRIPCIÓ

Subscriviu-vos a [InfoMigjorn](#) ara i us regalem un exemplar del llibre *Un pam de llengua. Una tria d'articles d'InfoMigjorn*, amb una selecció del material publicat a InfoMigjorn durant el 2016.

L'abonament anual (persones físiques)* són 20 euros.

Empleneu aquesta butlleta i envieu-la per correu electrònic a infomigjorn@migjorn.cat o bé per correu postal a Xarxa de Mots, Travessera de Gràcia 238, baixos 1a, 08024 Barcelona.

Nom i cognoms:

Adreça electrònica:

D'on sou?

Opció A. Domiciliació bancària. IBAN (24 xifres):

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Opció B. Ingrés o transferència de 20 euros a un d'aquests dos comptes:

- CaixaBank ("la Caixa"): **ES31 2100 0807 7802 0113 0452**
- Banc de Sabadell-CAM: **ES67 0081 0077 8400 0145 6056**

En fer la transferència, indiqueu **el nom** complet i **l'e-mail** on voldreu rebre els butlletins.

Opció C. Pagament per PayPal o bé amb targeta de crèdit: visiteu la pàgina <http://www.migjorn.cat/okalta.html> i feu clic al botó "Subscriure-s'hi".

Per a qualsevol dubte o consulta, escriviu a infomigjorn@migjorn.cat

* Subscripcions institucionals: 50 euros, amb dret a rebre el butlletí en cinc adreces.

D'acord amb la legislació sobre protecció de dades, en subscriure-us incorporarem les vostres dades al nostre arxiu. Teniu dret a sol·licitar l'accés a les vostres dades, modificar-les o cancel·lar-les escrivint a infomigjorn@migjorn.cat.

1 Per la paraula viva, sempre

Isidor Marí Mayans

Pròleg a *El borum i els gospins. El lèxic tradicional d'Alcoi en l'obra de Joan Valls Jordà: una aproximació*, d'Eugeni S. Reig (Ajuntament d'Alcoi, 2017)

*Assoliré la fúria
contra el renec dels bords
que un jorn albiraran
l'olor i la claror
de l'ull viu que té el poble
contra els armats sorolls.*

Joan Valls Jordà

Vaig coincidir amb Eugeni S. Reig el 20 d'octubre del 2011, tal com recorda ell mateix a la introducció d'aquest llibre, en l'acte de commemoració a Alcoi del centenari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, de la qual jo era aleshores el president. En aquella ocasió celebràvem també els centenaris del naixement de Manuel Sanchis Guarner i d'Enric Valor, i els centenaris de la mort de Teodor Llorente i de Joan Maragall. Maragall, el poeta que va escriure l'elogi de la paraula viva –la paraula carregada de la màxima força expressiva—, va ser membre de la primera Secció Filològica i per aquest motiu la commemoració del centenari de la Secció va adoptar per lema *2011, l'any de la paraula viva*.

Té sentit recordar ara aquests fets perquè la intervenció d'Eugeni S. Reig en aquell acte –de la qual procedeix el llibre que ara teniu a les mans– manifestava exactament la voluntat de donar plena vitalitat a un conjunt de paraules i expressions del nostre patrimoni verbal que podien caure injustament en l'oblit a causa dels condicionaments que afecten l'adquisició, la transmissió i la difusió pública de la nostra llengua. I com vaig dir en aquella ocasió, és necessari que tots els que compartim la llengua catalana reconeguem la importància de l'aportació valenciana al patrimoni lingüístic comú, perquè sense aquesta aportació –més enllà de Teodor Llorente, Enric Valor o Manuel Sanchis Guarner– no seríem el que som, i perquè les circumstàncies han fet que l'aportació valenciana no sigui tan plenament compartida com caldria.

És possible que aquesta coincidència en el compromís compartit amb la paraula viva sigui la raó que ha fet que Eugeni S. Reig m'hagi convidat a encapçal

aquest llibre seu amb uns mots de presentació, un oferiment que he acceptat amb molt de gust i que ens permet comentar què podem fer uns i altres per la paraula viva.

Diguem d'entrada que Eugeni S. Reig ja ha fet molt per aquesta causa. L'any 2011, quan el vaig poder conèixer personalment, jo ja era un beneficiari conscient de la seva feina. El butlletí *InfoMigjorn* –que l'Eugeni ha publicat des de l'1 de febrer del 2006 fins al 31 de desembre del 2015 i que actualment publica l'associació Xarxa de Mots– ha representat per a milers de persones una selecció de referències utilíssimes sobre la llengua catalana, en tota la seva extensió i en totes les seves manifestacions. A més, l'Eugeni és també l'administrador de Migjorn –llista de distribució en internet sobre llengua catalana fundada el 18 d'agost del 2002– que ha estat i continua sent un fòrum de debat i d'aprenentatge per a centenars de catalanoparlants. A l'espai <http://www.migjorn.cat/>, que molts de lectors deuen conèixer –o farien bé de conèixer si encara no l'han visitat– trobaran informació sobre Migjorn i sobre InfoMigjorn. En aquell moment, l'Eugeni també havia publicat *Valencià en perill d'extinció* (1999, reeditat i ampliat el 2005), un extens treball de títol prou explícit sobre la necessitat de vetllar per la vida de les paraules. I, paral·lelament a la seva tasca en internet, l'Eugeni ha publicat amb constància articles de premsa i llibres valuosos sobre la vitalitat del nostre patrimoni lingüístic, especialment «L'aportació lèxica de Jordi Valor» dins *Jordi Valor i Serra, el mestre que estimava les paraules: aportació lingüística, literària i llegendària* (2007), *Les nostres paraules* (2008, reeditat i ampliat el 2009) i *El valencià de sempre* (2015), abans d'aquest que ara veu la llum. Segurament hi ha altres activitats lingüístiques i culturals rellevants d'Eugeni S. Reig que no he pogut conèixer, però aquestes ja l'acrediten sobradament com una persona d'eficàcia incansable en la causa de la paraula viva. Crec que li podem aplicar amb plena justificació la dita alcoiana que ell mateix inclou en aquest llibre, precisament a l'entrada referent als gospins que donen títol a l'obra: *quan el cuquet està dins, pica molt més que els gospins...* És així, i l'Eugeni porta el cuquet de la llengua molt endins.

En un moment com l'actual, en què –com dèiem abans– es transformen profundament i molt de pressa les formes de vida i les relacions comunicatives, és evident que això comporta modificacions molt fortes en els mecanismes d'adquisició i de transmissió de la llengua. Per això tenen una importància especial les aportacions que fa algú com Eugeni S. Reig, tant per l'objecte del seu interès com per la tria que fa de les paraules i per la manera de presentar-les, acompanyades d'un context d'usos significatius.

En primer lloc, és un gran encert fixar l'atenció en el lèxic i en les frases fetes del patrimoni tradicional, i sobretot en aquelles paraules i locucions carregades de força expressiva, per les connotacions afectives que tenen i per l'enginy popular que les acompanya –i que, paradoxalment, potser per aquest mateix motiu, no han trobat un lloc en les entrades asèptiques dels diccionaris acadèmics. No hi ha cap diccionari que pugui recollir la varietat exuberant de la llengua. N'hi ha que s'ho han proposat, com el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover i Moll, que ho va aconseguir en bona mesura: moltes de les entrades d'*El borum i els gospins* s'hi poden trobar referenciades, per més que no sempre amb sentits o localitzacions tan precisos com els que dona aquest llibre. D'altres diccionaris ni tan sols s'ho proposen, perquè el seu objectiu és el lèxic contemporani general. Per això no inclouen el lèxic històric, i també descarten –a voltes injustament– paraules i expressions que consideren de difusió local o que creuen que tindrien poc rendiment per a la comunicació a escala global.

Aquesta restricció pot ser justificada quan es prescindeix de variants locals merament formals que no aporten cap matís significatiu ni expressiu –l'economia de la llengua ja tendeix de manera natural a fer aquesta selecció. En canvi, hi ha ocasions en què els mots i les locucions, fins i tot locals, tenen una càrrega significativa o expressiva que pot tenir un rendiment funcional clar en la comunicació, no sols localment, sinó a l'escala més àmplia que es pugui imaginar. I aquestes paraules mereixen ser reconegudes i incorporades com a disponibles per al conjunt dels parlants de la llengua.

Perquè la varietat comuna o estàndard de la llengua no té únicament la missió –això sí, indispensable– de restringir la variació a fi de facilitar la transmissió d'informacions precises i objectives, desproveïdes de sentiments o connotacions personals. És també la llengua de la creativitat literària i cultural de gran abast i de gran volada, la llengua de tota mena d'interaccions emocionades i emocionants que no pretenen transmetre coneixements asèptics, sinó experiències humanes fondes i transformadores. I això reclama que puguem eixamplar el ventall de la variació estilística.

Segurament durant les llargues etapes en què a la llengua catalana li ha estat negat l'accés a les funcions comunicatives públiques més prestigioses hem accentuat la dedicació a perfilar un model de llengua molt unitari i molt pulcre, poc propens a les efusions expressives i als colors de la variació local i col·loquial. Devia ser necessari. Però ara hem d'aspirar a l'expansió dels usos, i sense oblidar el llenguatge de la precisió conceptual, també necessitem donar la màxima vitalitat al llenguatge de la creativitat i de l'expressivitat. I això

requereix que proliferin obres com les d'Eugeni S. Reig, i que se'ls faci el cas que mereixen. És així com la varietat comuna o estàndard pot acollir uns models de llengua que opten per les solucions més generals –per exemple en els documents institucionals de difusió supraregional o internacional– al costat de les opcions més ajustades a un espai territorial concret –com pot ser el cas de la meva petita illa d'Eivissa– o fins i tot els models lingüístics que representen les opcions més personals, com les que exposa Eugeni S. Reig. El repertori normal d'una varietat estàndard és així, i al seu costat té tota la resta de variants específiques dels parlars locals i col·loquials, de les quals pot extreure noves possibilitats expressives.

És cert que hi ha unes paraules tan lligades a formes de vida pretèrites que difícilment podran mantenir-se en el cabal lèxic general de la nostra societat actual. Hi ha objectes, estris o eines propis d'activitats desaparegudes que porten uns noms que tal vegada només caldrà documentar i conservar en els nostres diccionaris històrics i museus etnogràfics –però que malgrat tot sempre seran útils per a comprendre els textos que ens en parlen. És una part evanescent del nostre llenguatge, compensada per les noves realitats emergents i les paraules que les acompanyen, com passa per exemple en les innovacions tecnològiques de la comunicació o les descobertes científiques.

Però moltes altres paraules i frases fetes patrimonials mantenen encara un potencial comunicatiu que cal incorporar al bagatge compartit, perquè puguin transcendir al màxim de gent i recuperar una vitalitat que no haurien hagut de perdre –i, com diu l'Eugeni, perquè no acabin suplantades per paraules o locucions d'una altra llengua.

Fins i tot paraules vinculades al coneixement tradicional de la natura, com la paraula *gospí* –o *cospí*, en altres parlars valencians– ens poden servir per a descobrir el nom d'un objecte conegut: jo mateix havia vist gospins adherits a la llana, quan a casa refèiem els matalassos, o aferrats al jersei quan tornàvem d'una excursió pel camp. Ara sé com en diuen els valencians, i m'ha semblat molt interessant consultar la sèrie de denominacions que rep aquesta planta en altres parlars catalans: *catxurrera*, *agulles de pastor*, *enganxadones*, *punxacles*... Tot un repertori de possibilitats suggerents per a un creador que hi posi l'enginy necessari –i tot això només entorn d'un mot!

La gràcia de la presentació que fa Eugeni S. Reig de les paraules i locucions, a part de la tria mateixa i de l'atenció especial que presta a les locucions, és que ens ofereix una gran varietat de contextos d'ús, en primer lloc a partir de l'extensa i variada producció literària de Joan Valls Jordà –un escriptor que

també mereix ser conegut més enllà d'Alcoi i de l'àmbit valencià–, però també procedents de records personals i de moltes altres fonts d'informació. Aquesta documentació no és pròpia dels diccionaris, que normalment es limiten a il·lustrar alguna accepció amb pocs exemples d'ús. En canvi, es tracta d'una informació preciosa per a facilitar la rehabilitació de les paraules i locucions a les persones que no en tenen un coneixement viscut, perquè gràcies a tots els contextos presentats poden apreciar els matisos i les connotacions de cada unitat en les situacions en què s'han usat.

En el cas de la fraseologia, que segurament és una de les parts de la nostra llengua més amenaçades per l'oblit, l'aportació d'Eugeni S. Reig té un relleu singular i mereix una atenció especial. Les formes actuals de comunicació –emissions audiovisuals o missatges telemàtics– tendeixen a substituir les converses directes entre familiars o coneguts locals de generacions diferents, que eren el camp lògic d'adquisició i de recreació d'aquest capital expressiu de les locucions. I lamentablement l'aprenentatge i l'exercici de l'ús de les frases fetes no sol ocupar el lloc que mereix en les activitats escolars, encara menys que el del lèxic.

Per això voldria atreure especialment l'atenció sobre les expressions i frases fetes del llibre que ara presentem, des de la primera entrada –*a trentaqueté*– fins a una de les últimes –*uns ulls com a tomaques*. És cert que el *Diccionari de sinònims de frases fetes* de M. Teresa Espinal, que Eugeni S. Reig esmenta en aquest llibre, constitueix un recull molt extens de fraseologia, però no és tampoc exhaustiu, com els altres diccionaris. A més, la catalogació i la recuperació de les frases fetes és especialment complexa, perquè allò que compta és el valor pragmàtic de cadascuna, i no sempre es desprèn el sentit que tenen de les paraules que les integren. Cal haver-ne comprovat l'efectivitat expressiva en el curs mateix de la comunicació.

Per això he insistit moltes vegades –i ara ho torno a fer de la mà d'Eugeni S. Reig– en la necessitat d'exercitar la creativitat a les aules –i en general, en tota pràctica de millora del llenguatge. Estic convençut que aquest és el millor camí per a l'expansió de l'expressivitat genuïna de la llengua, per a frenar l'adopció innecessària d'interferències d'altres idiomes i, en definitiva, per promoure la màxima vitalitat de les paraules. Si aprenem els mecanismes que té la nostra llengua per a formar derivats i compostos –tant per a conceptes abstractes com per a finalitats expressives, amb augmentatius, diminutius i altres sufixos– i si ens exercitem en la creació de noves expressions a partir dels procediments tradicionals per a formar refranys, locucions i frases fetes, en un context lúdic i imaginatiu, haurem fet la gimnàstica necessària per a saltar per damunt dels

obstacles que ens presentarà una nova necessitat denominativa. És el que hauria pogut passar si s'hagués difós la paraula *esgoladora* que recull aquest llibre, en comptes –o al costat– del *tobogan* exòtic per on llisca ara la nostra llengua.

El *borum* multilingüe que ens envolta ens té aclaparats i, com aquell que es troba immers en l'estrèpit musical d'una discoteca –a Eivissa en diríem *al·lero*–, hem de sortir a l'exterior per a ser capaços de percebre la immensitat de l'espai i la meravella dels petits sorolls de la naturalesa. El llibre d'Eugeni S. Reig és una magnífica finestra des d'on observar i compartir aquest patrimoni tan i tan satisfactori. No ens ho perdem, que no és aigua de calaguala!

2 ¿La gramàtica de l'IEC catanyolitzada?

Albert Pla Nualart

Ara, 15/07/2017

http://llegim.ara.cat/opinio/gramatica-lIEC-catanyolitzada_0_1832816770.html

La gramàtica de l'IEC (GIEC) ha irritat bastants professionals de la llengua que, després d'anys esmenant o marcant com a falta –en originals o exàmens– determinades formes, ara ja no saben si les han de corregir. La GIEC no només els obliga a modificar hàbits molt interioritzats, sinó que ho fa sovint acollint en la norma formes més paral·leles al castellà. Davant d'això més d'un es pregunta: ¿estem catanyolitzant la llengua?

¿L'IEC té interès a acostar el català al castellà? Jo diria que no, de cap manera. El que passa, i això s'explicita poc, és que Fabra, tot i que tendia a basar la norma en la llengua viva i contemporània molt més que altres filòlegs, també la va basar en un ideal de depuració. És a dir, en alguns casos –sobretot en normativa sintàctica–, va deixar de banda el català contemporani i, partint dels clàssics i altres llengües romàniques, va propugnar el català a què ell creia que hauríem arribat si no hi hagués hagut una creixent subordinació a Castella a partir del segle XV. Part de la seva norma no es basava en el català parlat a principis del XX –que veia embastardit i ensalvatgit– sinó en l'hipotètic català que hauríem parlat com a resultat d'una evolució més aïllada. Ell pretenia que les formes depurades que reintroduïa –partint de la llengua literària elaborada per una elit i anant de dalt cap a baix– s'acabessin integrant en la llengua general, però el temps ha demostrat que algunes no s'hi han integrat, i això les ha

convertit en un obstacle perquè l'usuari mitjà assimili la norma i, sobretot, ha complicat la vida als creadors de llengua en aquells registres que pretenen imitar l'espontaneïtat i que cada vegada ocupen una part més important en el conjunt del català emès –dit o escrit– per a una audiència general.

La GIEC amplia la norma perquè deixi d'actuar com una cotilla per als registres informals, perquè deixi de ser tan tortuós –i de vegades impossible– respectar-la i alhora sonar natural i espontani. Però l'amplia, sobretot, per l'impacte que tenen en la codificació de les llengües dues disciplines que neixen als 60: la lingüística teòrica moderna i la sociolingüística. La primera, posant el focus en la dotació genètica universal que subjau a totes les llengües, indueix a estudiar-les –com fa la ciència amb qualsevol objecte natural– partint “del que són” i no pas “del que haurien de ser”: indueix a fer inseparable el vessant descriptiu del prescriptiu. La segona –la sociolingüística–, convertint la fabriana *llengua literària* en *estàndard* i, sobretot, substituint el rígid binomi correcte/incorrecte per un criteri molt més subtil i versàtil: l'adequació al registre.

En el cas de la GIEC, els vessants descriptiu i prescriptiu són tan inseparables que, com deixa clar en la introducció, prescriu descrivint. És a dir, sempre que descriu una forma ens està dient alhora (sense explicitar-ho) que és normativa; i si la circumscriu a un registre o dialecte, ens està dient que és adequada –i, per tant, correcta– en aquell registre o dialecte. Només no ho és si la condemna explícitament. Prescriure descrivint no equival a depurar: vincula molt més la norma al català contemporani i, encara que en continuï fent fora el cos estrany de la interferència, també obliga a assumir que bona part de l'evolució del català a partir del segle XV (sobretot de l'evolució sintàctica) convergeix amb el castellà i ha portat a formes que estan totalment integrades en la llengua i no poden ser considerades interferència. La gramàtica de l'IEC, encara que no depuri, sí que evita la ruptura normativa i tendeix a excloure aquestes formes dels registres més formals, però precisament perquè no depura, ja no les exclou del català. Admetent-ne la catalanitat no catanyolitza, normalitza.

3 Massa nombres

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula. Reflexions sobre la llengua, normativa i sociolingüística*, 29/09/2017

Tots, absolutament tots, els que s'han encarat a l'aprenentatge de la nostra llengua –la llengua formal, se sobreentén: eixa que s'aprén en les escoles i en els llibres– han hagut d'enfrontar-se a la diferenciació de matisos semàntics entre certes variants formals que ni remotament sospitaven que existien. Ningú ha sentit dir mai, per exemple, per molt que s'haja passejat de nord a sud amb les orelles ben plantades, àvid d'amerar-se d'accents i girs peculiars, fer la distinció entre *nombre* i *número*, si no és que algú s'ha après eixa diferència amb voluntariós i abnegat esforç, i després, és clar, haja volgut il·lustrar els seus conciutadans amb la seua profunda sapiència. I és que les distincions semàntiques a vegades arriben a ser tan subtils que ens sentim obligats a consultar el diccionari una vegada i una altra per a estar del tot segurs que el que diem és realment el que la norma diu que s'ha de dir, i inclús, quan ens pensem que tenim ben assimilades les distincions, en un colp de lucidesa descobrim que no ens havíem après correctament la lliçó. Per a fer entendre més clarament el que vull dir, els pose uns quants casos, a tall d'exemple, perquè puguen valorar autònomament, amb una lectura pausada i reflexiva, el grau d'assimilació que tenen de la normativa lingüística. Segons les distincions canòniques, ¿s'ha de dir un *nombre* alt o un *número* alt? Quan ordenem els diversos paràgrafs d'un text encapçalant-los amb una xifra per a identificar-los inequívocament, ¿fem servir *nombres* o *números*? Referit a un capicua, la xifra que es llig igual d'esquerra a dreta que de dreta a esquerra, ¿és un *nombre* o un *número*? I en una rifa o quan llancem un dau, ¿direm que ha eixit el mateix *nombre* dos vegades seguides o en este cas s'hauria de dir un *número*? En l'àmbit de les matemàtiques, per a especificar que una arrel és quadrada o cúbica, ¿ens referirem a un *nombre* o a un *número*? I, ja posats, ¿sabrien vostés si el 256 és un *nombre* o un *número* de tres xifres?

No sé si han dubtat o creuen tindre clares les respostes a les qüestions que els he plantejat. Per al cas, no importa. El que m'interessava destacar és que en tots els casos anteriors el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans fins al mes d'abril del 2017 feia ús de la paraula *nombre*, mentre que a partir d'eixa data utilitza *número*. Ho poden comprovar, si tenen curiositat, en les entrades *alt*, *capicua*, *cent*, *cinc*, *dau*, *donar*... Cal advertir que no s'han canviat les definicions ni de *nombre* ni de *número*, però abans es considerava

que en estos contextos pertocava l'ús de *nombre* i ara, en canvi, es creu que correspon *número*.

Evidentment, tots podem cometre errors. I és un alleujament saber que fins els savis més conspicus poden vacil·lar... i fins i tot errar. Però, aprofitant l'anècdota, seria oportú plantejar-se que, si els coneixedors més profunds de la llengua dubten, si vosté dubta, si jo dubte..., potser és que la normativa és massa enrevessada. Aplicant uns paràmetres equiparables a altres llengües, ¿no hauríem de considerar que un parlant natiu alfabetitzat en la pròpia llengua –posem per cas, que haja cursat l'Educació Secundària Obligatòria o, estirant molt, el Batxillerat– hauria de ser capaç d'usar-la amb una certa desimboltura? Si no és així, probablement alguna cosa falla. És clar que les condicions d'ús social de la llengua que hem patit durant molt de temps eren anòmales, però hi ha coses que no poden explicar-se ni tan sols atenent estes circumstàncies històriques, i no hauríem de recrear-nos acríticament en un lament interminable atribuint totes les causes dels nostres mals de llengua a factors exògens. En alguns casos, a més, falla també la mateixa norma. Els exemples reportats ho acrediten fefaentment. No hauríem de tindre por de reconèixer-ho. Al contrari: hauríem de ser prou savis per a revisar les normes que plantegen dubtes constantment i tindre el valor suficient per a rectificar, quan calga, les normes artificioses que fan incórrer els parlants una vegada i una altra en (presumptes) errors a partir del que algú en algun moment considerà que havia de ser la norma basant-se en no se sap exactament què.

Revisem la tradició lingüística per a saber en què es basa la norma actual per a establir la diferenciació entre *nombre* i *número*. Tant una forma com l'altra provenen del llatí *nūmĕrus*. En una primera fase, concretament durant els segles XIII i XIV, predominà l'ús de la forma patrimonial *nombre*: «no és menbrant del nom d'aquels ni del nombre dels diners», es diu en el *Llibre de la Cort del Justícia de València*, escrit en 1280; però a partir de mitjan segle XV emergix la variant culta *número*, que progressivament anà guanyant terreny: «Del número dels moros que sia tant, s'és trobat en aquesta manera», s'apunta ja en un document de 1455, recopilat per Agustín Rubio Vela en el seu valuós *Epistolari de la València medieval*. A partir del segle XVI, l'ús de *nombre* decau vertiginosament i, paral·lelament, el de *número* s'estén pertot arreu. L'ús de *nombre* s'esvaïx fins a tal punt que inclús desapareix de la majoria dels diccionaris dels segles XVII al XIX: els lexicògrafs consideren que es tracta d'un arcaisme totalment perdut. No consta, efectivament, ni en el vocabulari de Carles Ros, ni en el de Joaquim Sanelo, ni en el de Josep Escrig, ni en el de Martí Gadea, ni en el de Lluís Fullana... Tampoc apareix en els diccionaris catalans de Petro

Torra o de Pere Lacavalleria. Encara que la veritat és que no havia desaparegut del tot. A l'illa de Menorca s'ha mantingut plenament vigent al llarg del temps, i en algun sentit molt específic, també a Mallorca.

Amb tot i això, al marge de les vicissituds que han experimentat les formes *nombre* i *número* al llarg del temps, el seu significat sempre ha sigut plenament equivalent. Bé, sempre... excepte a partir del moment en què Pompeu Fabra (enginyer de formació, cal recordar-ho) cregué que podia resultar útil per a la llengua diferenciar el significat d'unes variants i altres per a constituir un codi normatiu refinat i ple de matisos expressius. En este cas concret, igual que en molts altres, la proposta de distribució semàntica que féu de *nombre* i *número* està calcada del francès. El francès, llengua de reconegut prestigi, fou una font d'inspiració constant per a Fabra. Però en valencià –i en el conjunt del català– no s'ha fet mai eixa diferenciació entre *nombre* i *número*. Per a nosaltres són variants purament diacròniques, que se succeïxen en el temps; i, si es vol, atenent l'ús que se'n fa a Menorca, també poden considerar-se variants diatòpiques.

Amb la benintencionada voluntat de suavitzar esta rígida ficció normativa i enllaçar la llengua formal amb la parla real, s'han formulat en els últims temps algunes audaces propostes lexicogràfiques, com la que féu Maria Teresa Cabré, actual presidenta de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, a través del diccionari escolar *Didac*, en què definia *número* com «el resultat de comptar els elements d'un conjunt: un, dos, tres, quatre, deu, setze, etc.», i completava la definició dient que «També es diu així [número] la seua representació gràfica: els números 1, 2, 3, 4, 10, 16, etc.». El portal ÉsAdir, de la Corporació Catalana de Mitjans de Comunicació Audiovisuals de la Generalitat de Catalunya, fent un esforç encomiable per ajustar el model de llengua de l'ens a les necessitats de comunicació amb la seua audiència, també considera admissible l'ús del substantiu *número* en casos com «número algebraic, número binari, número decimal, número dígit, número enter, número fraccioniari, número índex, número natural, número parell, número pi, número primer, número racional, número real, número senar o imparell, números vermells». Per la seua banda, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha ratificat igualment estes innovacions en el *Diccionari normatiu valencià*, on *número* i *nombre* es consideren formes sinònimes en els sentits indicats.

El codi lingüístic formal té sempre, sens dubte, una part convencional; però les convencions no poden erigir-se com a norma de referència artificialiosa al marge del que diuen –i han dit sempre– els parlants. El llenguatge és també –i sobre-

tot– un sistema natural de comunicació entre els individus d'una determinada comunitat lingüística. Les convencions han de fonamentar-se en les tradicions expressives dels parlants. Poden fer-se matisacions, és clar; poden recuperar-se usos històrics ja desapareguts; poden prioritzar-se les solucions d'uns territoris sobre altres en funció de la tradició literària o de la seua extensió; però no poden transposar-se sense més al propi sistema lingüístic els esquemes lexico-semàntics d'altres llengües –siga el castellà o siga el francès– i pensar que eixa és la verdadera llengua genuïna. Per molt suggestiva que a algú li pugui paréixer eixa alambinada distribució semàntica entre *número* i *nombre*, no hauríem de fer creure als parlants incapaços de transitar per eixos tortuosos viarany que parlen malament la seua llengua. Vista la història d'estes paraules i, sobretot, les previsibles tendències de futur, caldria acceptar sense ambages que la ignorància és més que excusable. En alguns casos, inevitable.

Vegeu també, del mateix autor, [La vana il·lusió de la llengua pura](#)

4 L'idioma és llibertat

Isabel Sucunza

El Periódico de Catalunya, 03/09/2017

<http://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20170903/lidioma-es-llibertat-per-isabel-sucunza-6262002>

Hi ha un moment meravellós entre tots els que Lluís Maria Todó explica al seu darrer llibre *Gramàtica dels noms propis*, publicat fa tan sols uns dies per Club Editor. Els pares del petit Lluís Maria, o Luis María (tant s'hi val, però no és igual), sospiten orgullosos que ha après a llegir tot sol, sense ningú que li ensenyés les lletres, quan en realitat allò no va anar així realment. Luis María, a l'escola, es fixava en la correspondència de les lletres llegides, dels sons que els seus companys de classe més grans pronunciaven quan els feien llegir de la pissarra en veu alta; identificava el so de la lletra o, per exemple, amb el cercle que hi veia escrit i després corria a buscar més os als llibres que tenia a mà. El moment meravellós que deia, però, no és aquest sinó el que explicaré tot seguit. (Nota: tot això passava als anys 50, contextualització suficient per a entendre que, al col·le, en Luis María fos en Luis María i no pas en Lluís Maria, i que allò que havia après a llegir era el castellà i no el català.)

Que la ment dels menuts és una esponja és una afirmació tan indiscutible com que l'aplicació universal d'allò que aprenen els petits arriba sempre un pèl més

tard, i que, quan ho fa, és un descobriment al·lucinant. Fins aquell moment, a la ment del petit Luis, allò escrit era sempre castellà, per això, quan sa mare a casa li dóna un llibre el primer capítol del qual es titula 'Arriba la tardor', el petit Lluís entén 'arriba', però 'la tardor'? El desconcert del petit lector acaba quan sa mare li explica que allò que està llegint és català, idioma que ell parla perfectament però que encara no havia descobert que també podia ser escrit. A partir d'aquest moment, tota la novel·la –aquest volum de memòries funciona com a novel·la també– és una tirallonga d'anècdotes, decisions i situacions que l'autor s'encarrega d'ubicar no només en el temps i l'espai, sinó també en l'idioma en què es produeixen tots aquests fets; idioma que funciona com a context natural igual que qualsevol de les altres dues variables abans esmentades.

És aquesta naturalitat de l'idioma la que fa que la publicació d'aquest llibre de Todó sigui una de les millors coses que ens han pogut passar en aquests temps de politització extrema. I ja sé que és absurd intentar imaginar un temps no polititzat, però sí que és cert que hi ha temporades en què aquests temes no ens ocupen tant de temps mental).

Todó al seu llibre salva l'idioma, potser no de la manipulació política que hi exerceix el poder (si fes això, estaríem directament davant d'un llibre de ciència-ficció), però sí de la prolongació posterior d'aquesta manipulació; la que sembla que ens entestem a fer o no podem evitar fer després els ciutadans. Amb prou penes he comptat al llibre de Todó personatges que parlin l'idioma que parlen per respecte a una bandera o per una dèria política; ans al contrari: és la llengua la que ocupa un lloc dins de la persona, no la persona qui, segons la llengua que parli, es posiciona o posiciona la resta dins d'una casella política dins de la societat.

Tenir a les mans ara mateix una aproximació a l'idioma (al castellà, al català i al francès) tan neta és un respir, un descans enmig de tota aquesta crispació que sembla que se'l vulgui carregar també, l'idioma. Repassem coses que han passat aquestes darreres setmanes: periodistes que marxen de rodes de premsa perquè la primera frase que senten és en un idioma i no en un altre, retrets via Twitter per haver donat dades importants en un idioma que no és el majoritari, discussions eternes amb gent que vol demostrar que un idioma ara està marginat aquí, però que a la vegada ignora que un altre, abans, va ser marginat allà... I és que estigmatitzar un idioma és carregar-se directament una llibertat; que li ho preguntin a Agota Kristoff, una altra gran escriptora que va voler canviar la llengua materna per tal de trencar amb tot l'anterior; o a Joan Sales i a Mercè Rodoreda, que se'n van dur la seva pròpia a l'exili i van treballar per a

preservar-la des d'allà quan aquí semblava directament impossible de preservar. O pregunteu-li a qualsevol roig d'aquells que van emigrar a Alemanya a treballar.

No pot ser tan difícil d'entendre que hom parla allò que li surt, allò que ha après, el que li convé en un moment donat o, fins i tot, allò que voldria ser; igual que fa Todó quan viu a París perquè, diu, ell vol ser francès.

Politzem tot el que vulguem i tirem-nos en cara tota la resta, però l'idioma no, si us plau; l'idioma no.

5 La protecció de l'occità a Catalunya

Jusèp Loís Sans Socasau

[Caràcters](#), núm. 77 (tardor 2016)

«Aran constitueix dins Catalunya una realitat nacional amb personalitat pròpia i diferenciada, fonamentada en el fet que la comunitat aranesa disposa d'una llengua i una cultura pròpies, comunes i compartides amb la resta d'Occitània, i, alhora, d'una antiga tradició d'autogovern fermament defensada pels aranesos al llarg del temps. [...] Aran és una realitat nacional occitana, dotada d'identitat cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles...».

Són les primeres paraules del preàmbul i de l'article 1 de la Llei 1/2015, del 5 de febrer del règim especial d'Aran.

Aquest és el fons de la qüestió: Occitània és una nació, Aran és la seva realització a Catalunya i el poble català a través del seu Parlament reconeix aquesta realitat. I la continuació al preàmbul és: «L'occità, en la seva varietat aranesa, és la llengua pròpia d'Aran i esdevé un dels pilars i un dels trets fonamentals que configuren la identitat aranesa, tot emmarcant-la dins el fet nacional occità».

Occitània és la nació definida per la seva llengua, on els trobadors a l'edat mitjana varen produir el fet literari més important de la història de la literatura europea.

L'estatut del 79 apuntava que «la parla aranesa ha de ser objecte d'especial respecte i protecció». Era poca cosa i no es preveia un gran desenvolupament.

Però la realitat es va tornar tossuda i va capgirar les previsions. Es creà la normativa ortogràfica fonamentada en la norma gràfica més difosa per a la llengua occitana i la més coherent amb la koiné trobadoresca; es va començar tímidament a introduir l'ensenyament de l'aranès a l'escola fins que, a poc a poc, a començaments dels 90, es va convertir en la llengua de l'aprenentatge de la lectoescriptura de tots els nens, i es va fer curricular a tot l'ensenyament obligatori de la Val d'Aran; es va impulsar el seu ús a l'administració fins que el 1990, amb la creació de l'administració pròpia d'Aran –el Conselh Generau d'Aran–, la llengua occitana es va fer oficial a Aran i va rebre un gran impuls; es van convocar concursos literaris i es va promoure l'edició en tots els àmbits; se'n va impulsar l'ús a la senyalització i ara tots els carrers de Aran tenen el nom en occità; es va promoure l'estructuració de cursos d'aranès per a adults i s'ha fet un desplegament notable d'ensenyament de l'aranès, sobretot a Aran, però també a Barcelona, Lleida...; es va promoure a la toponímia i es fa oficialitzar els noms de lloc en aranès; es va començar a utilitzar als mitjans de comunicació i han existit diverses i riques iniciatives d'ús de l'occità a la premsa, a la ràdio i a la televisió. I finalment el gran pas va ésser el 2006, any en què l'occità, a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, va ésser declarat llengua oficial a tot Catalunya. S'havia començat tímidament, i la consciència i el treball de tots van impulsar la llengua cap al lloc més elevat possible.

L'oficialitat a tot Catalunya va donar un valor superior a l'occità i va convertir Catalunya en un centre de referència del respecte cap a les minories. Després va venir la Llei 35/2010 de 1 d'octubre de l'occità –aranès a Aran–, que desenvolupa els drets i els deures de l'idioma.

Ara l'occità és la llengua vehicular de l'ensenyament a Aran, és la llengua preferent de les administracions a la Val d'Aran, és oficial a tot Catalunya, es utilitza als mitjans de comunicació...

Ara bé, malgrat tots els avenços, la crua realitat ens diu que l'aranès perd terreny en els àmbits de l'ús habitual. I ens ho cal lamentar. Si el 1983 el 65% dels aranesos utilitzava habitualment l'idioma propi, ara la xifra ha caigut a un 22%. Hem de fer una anàlisi serena sobre la realitat d'aquest territori que en els últims anys ha rebut més d'un 25% d'immigració extracomunitària –Sud-amèrica, Magreb i Europa de l'est– i que rep un moviment demogràfic més important encara d'una migració –emigrants-immigrants– interior espanyola que també transforma els percentatges d'ús de la llengua pròpia d'Aran.

I entre els avenços de la promoció d'aquesta llengua mil·lenària, la Generalitat de Catalunya, d'acord amb el Conselh Generau d'Aran, autors, tots dos, de les

majors proteccions de què ha gaudit aquesta llengua, ha creat darrerament (gener 2014) l'Acadèmia aranesa de la llengua occitana, primera acadèmia amb autoritat sobre la llengua occitana, amb el mateix rang jurídic que l'Institut d'Estudis Catalans o la Real Academia Española. Des de la seva creació, aquesta Acadèmia ja ha presentat públicament la *Gramatica basica der occitan aranés*, primer document normatiu d'una autoritat acadèmica, després d'aquelles normes ortogràfiques del 83. També ha impulsat les normes ortogràfiques de l'occità estàndard que donen un testimoni de la unitat de la llengua occitana.

Tot això per protegir la petita llengua d'un poble de deu mil persones que és la punta del gran iceberg occità.

6 Antologia del llenguatge empordanès

Laura Cortadellas

Surtdecasa.cat, 23/08/2017

<http://surtdecasa.cat/emporda/entorn/antologia-del-llenguatge-empordanes>

La llengua, en la seva variant dialectal, és un dels nostres temes predilectes i ara feia estona que no en parlàvem. Ho hem fet en unes quantes ocasions: [el salat](#), [els trets més característics](#) i [la vitalitat](#). No us penséssiu pas, però, que hem esgotat la qüestió. El parlar, igual que els seus usufructuaris, és una cosa viva i mudable, vastament inassolible. Allò que vam dir ahir, potser ja no és vigent. Tal volta avui es diu una altra cosa, o potser és que nosaltres ja ens hi referim d'una altra manera. Al final, però, la nostra manera empordanesa d'expressar-nos és un d'aquells aspectes que ens fa ser qui som, que ens atorga una personalitat unipersonal i intransferible. No només a nosaltres, és clar: a tots aquells que, des d'on sigui, es reconeixen en un vocabulari, entonació i trets concrets. Per això, i encara que sigui poc rigorós (perquè va ben bé al gust del consumidor), ens ve de gust destacar vocabulari i hàbits essencialment empordanesos.

Prendre consciència d'això, dels propis hàbits lingüístics, em sembla que és una cosa que només es pot fer des de fora o en contacte amb els de fora. Altrament com fora possible? El parlar s'encomana. Un dia plouia, i jo era molt lluny de casa, però calia buscar aixopluc. Vaig etzibar una "corrim, no?". Els de fora van riure. M'acollonaven i ni tan sols ho sabien. Disortogràficament normal

per als d'aquí: *corriguem* i au. Passar-se a l'estàndard, cosa que els anys, la universitat i el viatjar promouen, és símptoma d'haver-se *barcelonitzat*.

De la mateixa manera, suposa un problema de consciència descobrir que el bacallà es menja amb samfaina, i no pas amb *xamfaina*. Compte perquè ja no sabràs mai més com dir-ho. Les tomates (que no tomàquets), al seu torn, es *xuquen* al pa. Sabem que complim seixanta anys però en celebrarem *xeixanta*. I caçarem. Caçarem bolets, espàrrecs i cargols. En cap dels tres casos fa falta perseguir gaire la víctima, amb una mica de paci(é)ncia i mà esquerra és suficient. Localismes universals, alguns en greu desús. Llonguets, parracs i *brunyols*.

En temàtica alimentària, s'endú la palma la controvèrsia de la pastanaga. *Carrota* pels de *Tarroella* i *estafanòria* pels de *Palafurgell*. La primera podria ser d'influència francesa, l'origen etimològic de la segona se m'escapa. A la Bisbal, molt menys originals, ens inclinem per un estandarditzada pastanaga. La polèmica és sobre la taula: quina és més genuïna? Fem el toc i enraonem-ne. *Cum* i *con* és van començar a dir certes coses? No sé si en sabríem treure l'entrellat.

De les *ll* en fem *i*, diem *pois*, *badaiar* i *paia*. Als estius, parem el sol entre *rentells* i *rinxoles* perquè això de prendre'l ens sona massa de can xava. Mengem *bricocs*, *xuies* i *trumfes* i els nostres pares jugaven a *bistric*. Nosaltres ja no, el pas implacable del temps i el seu poder homogeneïtzador. *Singlantana*, *escalipatxo* i *papibou* s'han convertit en nomenclatura d'establiments per vèncer-lo. *Goita* quina ocurrència! Tot són estratègies.

Als més lingüísticament sensibles, ens reca això d'estandarditzar-nos. Tal vegada ho forcem i desnaturalitzem. Altra vegada, tot són estratègies. *Lleixes*, *fressa* i *estaquirot*. És voler anar a contra corrent i no tenir ni banyador. A mi, personalment, arribar a casa i que em diguin "goita, aquestes eles són ben bé de Barcelona", em fa posar molt i molt trista. I si només fos un procés de substitució lèxica encara. El que realment fa un piló de por és que tal dia se'ns puguin arribar a escapar barbaritats del tipus *dona't pressa* i *menys mal que*, que què? *Bueno* doncs res. Que "la llengua se'ns desfà a la boca", he llegit fa poc. Rumiem-hi.

► Curs **Característiques principals de la nova gramàtica normativa** a Girona (Centre Cívic Barri Vell), a càrrec de **Neus Nogué Serrano**, 8, 15, 22 i 29 de novembre de 2017 de 10 a 13h.

7 Brillo!

Mercè Espuny @MercedeEspuny

La vida té unes coses que... sí que rai!

De petita a casa sents expressions que després a l'escola et corregeixen o les veus escrites d'una altra manera, i optes per arraconar-les al cervell o modificar-les mentalment.

I un bon dia, en una piulada, o en un rodamots, llegeixes allò que t'havien corregit, i tot d'una et fan saltar la llebre. Això és el que m'ha passat amb l'expressió "Brillo!"

A casa l'he sentida sempre, "Brillo, que és per avui!", o "Brillo, que fem tard!", i és d'aquelles paraules o expressions que reconeixes però ja no les incorpores al teu vocabulari.

El cas és que l'altre dia, en preparar la piulada del [@flaixllengua](#) vaig fer una cerca sobre el mot i vaig escriure que les sabates *s'enllustren*, no *s'abrillanten*, o *s'embolen*! I que la fusta o el metall sí que *s'abrillanten*. En canvi, vaig dir que en comptes de "brillo" –que el DIEC no recull, però sí el [GDLC](#), el *Diccionari del català popular i d'argot* de Joaquim Pomares, el *Nou diccionari auxiliar* de Josep Ruaix i altres– podíem dir "[espavil!](#)", que és el que vaig aprendre de l'àvia paterna (del Montsià). El cas és que el dia abans en Jordi Palou va recollir al [RodaMots](#) el terme i el va documentar en diverses obres literàries.

I això em va dur a modificar la piulada i treure la mosca a "Brillo!", la mosca (*) que indica que un mot és incorrecte.

Per què ho és, d'incorrecte? Si l'hem dit tota la vida, no sols a casa, sinó arreu, si l'apliquem amb un sentit únic (Ruaix n'ofereix els equivalents 'afanya't!, va!, de pressa!, cuita!'), que el castellà, d'on sembla que ve el mot, no aplica. [Vegeu aquí el que en diu Coromines i els altres autors que he esmentat](#). Coromines reivindica la recuperació de *briu* i *briós*, encara ben vius al Rosselló.

Penso si això de "brillo!" pot venir dels "*limpiabotas*", que els qui tenien més diners usaven perquè els enllustressin les sabates, i els devien donar aquesta ordre... Si no, no se m'acut d'on pot venir.

D'enllustradors (el nom correcte) n'hi havia arreu, recordo haver-ne vist a la Rambla de Barcelona, amb senyors que llegien el diari amb el puro a la boca. Sempre me'ls havia mirats encuriosida... I el que té la vida, a La Paz, capital de Bolívia, els nanos que viuen al carrer també fan d'enllustradors. Tal com els vaig veure em van venir tot de pensaments i records al magí!

8 Tots els dubtes. Paraules amb biografia (1)

Rudolf Ortega

[Tots els dubtes. Una gramàtica del català a l'abast](#) (Barcelona: RBA, 2014), pàg. 312-313

Paraules amb biografia · KAFKIÀ

Si hi ha unes paraules l'origen de les quals és interessant, aquestes són els epònims. Es tracta de mots que provenen del nom propi d'algú que, pel motiu que sigui, ha deixat petja en la història de la humanitat. Són paraules amb biografia. Un cas ben sabut és el de moltes magnituds de la física, que reben el nom del seu descobridor: per exemple, la unitat de força és el *newton* (d'Isaac Newton), la de la resistència elèctrica és l'*ohm* (de Georg Ohm) i la de la tensió elèctrica, el *volt* (d'Alessandro Volta). També n'hi ha uns quants, d'epònims, que vénen de figures destacades de la filosofia i la literatura, i per això parlem de l'amor *platònic*, d'una situació *kafkiana* o d'un escenari *dantesc*, i d'alguns polítics diem que són *maquiavèl·lics*. Les *rebeques* deuen el seu nom a la jaqueteta que duia Joan Fontaine a la pel·lícula de Hitchcock, mentre que hi ha un pastisset de nom *sara* perquè es veu que li agradava molt a la mítica actriu francesa Sarah Bernhardt.

I malauradament, si l'aprofitament d'un nom propi s'esdevé per la incidència d'un personatge en la història, per força els dictadors acaben fent forat: tot allò que sigui *estalinista*, *hitlerià* o *franquista* no serà precisament bo.

Mites i divinitats · AFRODISÍAC

També una bona part dels déus de l'Olimp mantenen la presència entre nosaltres mercès a la seva petjada en els epònims, que podem interpretar coneixent el mite corresponent al déu. Un cas, per exemple, són els *afrodisíacs*, que associem a substàncies que potencien el desig i la capacitat dels òrgans sexuals, és a dir, a menges que ens ajuden a posar-nos a to, o almenys això creiem com si estiguéssim invocant amb devoció renovada Afrodita, deessa grega de l'amor i la bellesa. Justament a causa de la seva pròpia bellesa va morir Narcís, que en veure's reflectit a les aigües d'un estany va quedar extasiat i va morir ofegat, víctima del seu propi *narcisisme*. Mai no va saber de l'enamorament que patia la dolça nimfa Eco, condemnada per la deessa Hera a no tenir paraules pròpies i haver de repetir sempre les paraules dels altres, altres, altres...

I així podríem enllaçar relats mitològics. Tenen també aquest origen mots com *amfitrió*, *atles*, *bacanal*, *edípic*, *eròtic*, *museu*, *titànic*, *urani* o *volcà*.

Epònims bíblics · MOISÈS

Així com la mitologia grecolatina deixa traces en nombroses paraules, tampoc la Bíblia no es queda enrere, i són diversos els personatges que han anat deixant petja, tant de l'Antic Testament com del Nou. El bressol petit que col·loquem al costat del llit durant els primers mesos del nadó rep el nom de *moisès* perquè en un d'igual (bé, semblant) van recollir Moisès de les aigües del Nil. Denunciem que hi ha actituds *antisemites* contra els pobles derivats de Sem, fill de Noè. Parlem d'una actitud *caïnita* quan hi ha un conflicte entre germans, o bé en casos de guerres civils. O qualifiquem de *salomòniques* les decisions que, com el rei Salomó, prenem de forma arbitrària amb l'objectiu d'acontentar tothom. I també, mengem unes petites pastes dites *magdalenes* (també plora si la suques?) i tot aquell que és un traïdor el podem qualificar de *judes*.

Vegeu alguns d'aquests [epònims](#) a RodaMots: [maquiavel·lisme](#) · [rebeca](#) · [Afrodita](#) · [sara](#) · [eco](#) · [amfitrió](#) · [museu](#) · [titànic](#) · [salomònic](#) · [magdalena](#) · [judes](#)

9 El catanyol es cura

Pau Vidal @pauetvidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 76-77

Guia del Bus Turístic

EXEMPLE D'ÚS: «Les imatges de les prostitutes **fent sexe** a la Boqueria van fer la volta al món.»

ÚS CORRECTE: «...les prostitutes **practicant sexe** a la Boqueria van fer la volta al món.»

EXPLICACIÓ: Premi d'honor a la pífia de traductor automàtic (de l'anglès *to do sex*). Només superada per la versió 2.0.

Judici sumaríssim

EXEMPLE D'ÚS: «D'acord, ens trucàvem, però no **vam tenir mai sexe**, eh, que consti.»

ÚS CORRECTE: «...però no **hi va haver mai sexe**, eh, que consti.»

EXPLICACIÓ: Col·loquialment, també **no hi va haver marro**. O, canviant d'esquema, **no vam fer mai res**. De sexe se'n té de naixement, i l'única manera de no tenir-ne és la castració, literalment.

A la porta de la disco

EXEMPLE D'ÚS: «Mira, aquesta vegada passa, però la pròxima et **munto un pollastre** que te'n recordaràs.»

ÚS CORRECTE: «...et **munto un sarau / un merder / una saragata** que...»

EXPLICACIÓ: D'origen geogràfic desconegut, *montar un pollo* és l'evolució de *montar un jaleo* o *una escandalera*.

Després de la fartanera

EXEMPLE D'ÚS: «Aquest pollastre a l'ast no **se m'ha posat** gaire bé.»

ÚS CORRECTE: «Aquest pollastre a l'ast no **m'ha provat** gaire.»

EXPLICACIÓ: Metafòricament, si un o una 'se t'hi posa bé', aprofita-ho: potser descobriràs que 'et prova'.

To work of courageous

EXEMPLE D'ÚS: «Que si treballàvem **dur? Duríssim!**»

ÚS CORRECTE: «Que si treballàvem **molt? Moltíssim!**»

EXPLICACIÓ: Calc de l'anglès *to work hard* difós pel cinema i la televisió. Sovint també es pot traduir per **de valent**.

Promeses electorals

EXEMPLE D'ÚS: «Treballarem **tan dur** com calgui per aconseguir una majoria sense precedents.»

ÚS CORRECTE: «Treballarem **tant com calgui / de valent** per aconseguir...»

► Presentació del **número 100 de la revista *Llengua Nacional***, dimarts 7 de novembre de 2017, a les 7 del vespre (Centre Sant Pere Apòstol, auditori, c. de Sant Pere més Alt, 25, Barcelona).

10 Noms

Revista de la Societat d'Onomàstica. Número 7, 2017

[Podeu descarregar-la i llegir-la en aquest enllaç](#)

